

סוכה מב

משה שווערד

1. שערים מצויינים בהלכה

דף מב. מהו דתימא התם הוא דטעה בדבר מצוה פטור היינו משום דעביד מצוה כו'. פרש"י דסוף סוף עשה מצוה שנטל הלולב, בהוצאה זו כו'. וכן קי"ל דדוקא באופן זה פטור, ע"י ברמב"ם (שגגות פ"ב ה"ח וה"י) משום דקא עביד ברשות. ולפ"ז אם נטל הלולב בסוכתו בכרכותיה כהמנהג ביום ראשון של סוכות שחל להיות בשבת, משום ששכח שהיום שבת, למחר אינו מברך שהחיינו דסוף סוף עשה מצוה.

2. בכורי יעקב [תרנב: י]

כח"כ: (י) זמן חיובו. וכסתפקי מי שנטל לולב קודם ע"ה ועדיין הוא בידו עד לאחר כן החמה ולא כהניחו וידו א"כ לריך שזו לחזור ולטלו א"כ נאמר שהלקיחה היא המצוה דהיינו שיתלו ויציאו לידו ולכן נעיק הלקיחה בעת החיוב דוקא ולא יא"ל חובימא דמונח לקיחה רק שיהיה בידו וכיון דהא בידו בעת החיוב יא"ל, ולכאורה יש לפשוט ספק זה ממה שכתב הטור הנאחזי בס' מר"א ס"ק כ"ח תקנה שכתב הכרך' עובר לעשייתן שיתכוון שלא לנאת עד אחר הכרך ע"ה שרי דנשעת לקיחה לא יא"ל עדיין כיון שנתכוון שלא לנאת ואינו יוצא רק ע"י שהוא בידו אחר הכרכה אכן עדיין ל"ע דאפשר להלק קצת דשם עכ"פ נטל בעת החיוב רק שמתכוון שעדיין לא תשלם המצוה עד אחר הכרכה אבל הוא נטלו בלילה ולא קיים כלל ולקחהם לכס ביום ומה שהוא בידו לנדר בלא לקיחה אפשר דלא מקרי לקיחה אכן לענ"ד יש להזכיר דינא ממה דפריך כוכס (ר' מ"ג) הא מדאגבהא לפיק צ"י ולא מהרץ כגון שח' בידו קודם עלות השחר והוליוו בשעת החיוב אחר ע"ה דהו עריד ביוצא ועדיין לא יא"ל אע"כ דינא דלקיחה מקרי כל זמן שהוא בידו: דכ"ה

3. שו"ת משיב דבר חלק א סימן מ

...ויש עוד הוכחה לזה דלוקח משמע דצריך בעצמו ליקח מהא דאמרינן בזבחים (י"ד א') גבי ולקח הכהן מדם החטאת הואיל וכתוב ולקחו (דמשמע הוא בעצמו יקח רש"י שם) ואי אתי קוף רמיא ליה על ידו בעי למשקל זימני אחריתא, אלמא דצריך בעצמו ליקח, וא"כ האיך יוצא בהא דנוטלן במתנה, ובאמת שאלת ראשונים הוא היינו בדור הקודם בס' בכורי יעקב בתוס' בכורים, והיטיב אשר יישב בזה בני הג' שיחיה, דבשעה שהאחד נותן לידו הוא מסייע בפתיחת ידו ואח"כ סותמו לכך בנותן מתנה לחבירו יצא משום דעשה מעשה בפתיחת ידו, והקנין וזה שיוצא בו באין כאחד, וכן יישב גם בס' בכורי יעקב, ומזה הוציא דין חדש דאם היה ידו פתוחה קצת ותחב לו חבירו הלולב באמת לא יצא, אולם אין דעתי נוחה בזה דקשה לי מהא שמבואר בתוס' סוכה (ל"ט) ד"ה עובר והובא בשו"ע (סי' תרנא ס"ה ובמג"א ס"ק י"ב) דבכדי לברך עובר לעשייתן יכוין בשעת הגבהת הלולב שלא לשם מצוה ויברך, ולדבריהם הלא אינו מקיים שום מצות לקיחה במה שאחזו בידו, והאיך יוצא בו אח"כ כשמכוין לצאת אחר שאחזו מכבר, אלא כך צ"ל דבמה שאחזו בכח ידו הוא מיקרי לקיחה משא"כ במה שנותן לחפניו אינו עושה אלא מעשה כלי בעלמא, וזה אינה לקיחה: ...

היוצא מזה שאם בא ממילא לידו והוא אינו עושה מאומה כי אם מעשה כלי בעלמא אין זה לקיחה אלא באופן שכח ידו אוזחת בדבר הוא מיקרי לקיחה אף על גב שאחר נתן לידו, או הגביה קודם שנתחייב בדבר כמו הגביה הלולב קודם עמה"ש וכדומה לו והראיה לזה דע"כ מה שאחזו בידו מיקרי לקיחה דאלת"ה אלא תחלת הגבהה דוקא מיקרי לקיחה א"כ אין שום מצוה לאחזו את הלולב יותר מדאגבהה, וידוע שאינו כן אלא ודאי האחיזה בכח היד הוא לקיחה וכמו שבארנו, ומדי עברי בהך סוגיא אינו מבין דיוק לשון הגמרא בזבחים (דף י"ד) הנ"ל, דאי אתי קוף כו' מאי איריא הא אפי' אדם אחר אנה על אצבעו אינו ולקח הוא בעצמו וצריך למשקל זימנא אחריתא:

4. רש"י סוכה דף מב/א

הכי גרסינן הא מדאגבהיה נפיק ביה אמר אביי כשהפכו - הכי קשיא ליה היכי דמי לא יצא בו, הא לא הוציאו אלא אם כן הגביהו, ומדאגבהיה נפק ביה ידי חובת לקיחה וקתני פטור, אמר אביי כשהפכו, כשהגביהו הפך העליון למטה והאגד למעלה, ואמרינן לקמן אין יוצאין בהן אלא דרך גדילתן:

5. רבנו חננאל על סוכה דף מב/א
ואוקמה אביי כשהפך הלולב בשמאל ואתרוג בימין.

6. ריטב"א על סוכה דף מב/א
י"מ שנטלו ביד שמאל וליתא שאין זה מעכב בדיעבד אלא פירושו שהפכו מלמעלה למטה ואין יוצאין אלא כדרך גדילתו

7. הר"ן על הרי"ף מסכת סוכה דף כ עמוד ב
ודאמרי' שהוציאו בכלי לא תקשי לך אמאי אינו חייב על הכלי דבטל הוא לגבי הלולב [דחנן [שבת צג ב] המוציא אוכלין פחות מכשיעור בכלי פטור אף על הכלי שהכלי טפלה לו ואת החזי במטה פטור אף על המטה שהמטה טפלה לו והכא נמי הכלי טפל ללולב:]

8. שו"ת אחיעזר חלק ג סימן פגשו"ת אחיעזר חלק ג סימן פג
...אולם גם אם נימא שאין זה אלא מדרבנן נראה דיש לחלק, דבאמת איכא תרי גווני בטעה בדבר מצוה, דבטעה בדבר מצוה דמילה וקרבתו ואכילת תרומה וכיו"ב מעשה האיסור הוא גופי' הוי קיום המצוה שחשב לעשות, אבל בטעות דשמא יעבירו ד"א ברה"ר אין למעשה האיסור שייכות לקיום המצוה, דקיום המצוה הוא נטילת הלולב או התקיעה בשופר ובהעברה ד"א ברה"ר לא קעביד שום מצוה, וע"כ י"ל דאף אם נימא דברבנן ליכא פטור דטעה בד"מ היינו דוקא בגונא דאין זה קיום המצוה, אבל היכא דמעשה האיסור הוא מעשה קיום המצוה ונמצא דבעשותו מעשה האיסור הוא טרוד בקיום המצוה עצמה והוי קרוב לאונס, בזה אין חילוק בין אם הוא דבר מצוה דאורייתא או דרבנן. ... ועכ"פ בטעה בדבר מצוה דרבנן דג"כ יש לפוטרו מצד דל"ה שגגה אלא קרוב לאונס בודאי דיש לחלק בין טעה בד"מ בגוף המצוה לטועה בהכשר מצוה...

9. תוספות מסכת סוכה דף מב עמוד א
שאינו מבוקר כהלכתו - ואפי' נמצא תם משום דטעון ביקור ד' ימים קודם שחיתה דבפרק מי שהיה טמא (שם דף צו.) יליף לה מפסח בגזרה שוה.

10. המאירי על מסכת סוכה דף מב/א
וכל ששחט תמיד שאינו מבוקר אף על פי שהביאו מלשכת המבוקרים אתר שלא בקרו בשעת שחיטה פסול וצריך להביא תמיד אחר ואפי' נמצא תם לאחר שחיטה שהרבה מומין יש שאין להם בדיקה אחר מיתה שסימנין עשויין להשתנות ומעתה אם שחטו בשבת חייב חטאת שהרי שלא לצורך קרבן שחט:

• קושית האור זרוע

11. רמב"ם יד החזקה - הלכות שגגות פרק ב
(ט) אומן שבא למול לפנות היום ביום השבת ואמר לו לא נשאר פנאי ביום כדי שתמול ואם תתחיל למול לא תשלים עד יציאת השבת ונמצאת חובל בשבת ולא עושה מצוה ואמר רגיל אני וזריז ובמהרה אמול אם לא השלים אלא עד יציאת השבת הרי זה חייב חטאת שהרי התרו בו:

12. רשימות שיעורים [גריד"ס]

שם. רש"י ד"ה קמ"ל, וז"ל כיון דראוי לנטילת אנשים תורת כלי עליו ומותר בטלטול לכל עכ"ל. יש להעיר, למה לא פירש"י דראוי הלולב לנטילת הנשים עצמן. ונראה שדעת רש"י שאין לנשים קיום מצוה כלל בנטילת לולב כי מופקעות מקיום מצוה עשה שהזמן גרמא, וככך חולק רש"י על ר"ת (בר"ה לג. ד"ה הא) הסובר כי יש לנשים קיום מצוה רשות במעשה"ג ונשים מברכות על מעשה"ג. לרש"י אין לאשה מצוה כלל. (ועיין ברש"י ר"ה (לג.) המפרש לחד מ"ד כי נשים עוברות בכל תוסיף אם עושות מצוות עשה"ג.) לפיכך מפרש רש"י דנשים מטלטלות לולב כי מצוה האנשים דוקא משוותו לכלי. אך יתכן לומר לפירש"י כאן כי בשבת בלבד אין לנשים מצוה הואיל ונאסרו בגזירת לקיחת הלולב בשבת, ורק אנשים החייבים במצוה מותרים בלקיחת הלולב בשבת בזמן שבת המקדש היה קיים. ברם בימי החול גם לנשים יש קיום מצוה לקיחה בתורת רשות, ודו"ק.

13. שערים מצויינים בהלכה

משנה מקבלת אשה מיד בנה ומיד בעלה ומחזירתו למים בשבת. פרש"י דמקבלת את לולביהן, ולא אמרין דקא מטלטלא מידי דלא חזי לה. והטעם כתב רש"י בסמוך (ד"ה קמ"ל) דכיון דראוי לנטילת אנשים, תורת כלי עליו ומותר בטלטול לכל. ועי' בהגה' הרא"ש, שהקשה לר"ת דמתיר לנשים לברך על הלולב, א"כ ממילא מותרת לטלטל, ולמה תנן דמותרת לקבל הלולב. ותירץ דר"ת מפרש הכא בענין אחר, ולא ביאר פירושו. ובשו"ת שואל ומשיב (מהר"ת ח"ב ס"ח) ביאר הדבר, עפמ"ש"כ הר"ן דהמשנה מיירי בזמן שביהמ"ק היה קיים ולא גזרו עוד ביום ראשון כדלקמן (מג.), ובכה"ג גם לר"ת אסורה לאשה שתברך על הלולב כיון שהיא

אינה חייבת ויכולה לבא לידי חילול שבת, ודוקא בזה"ו שאין נטילת לולב בשבת, אין חילוק בין איש לאשה. ואוסף קצת ביאור, דגם האנשים בזמן המקדש היו נוטלים במקדש כדלקמן, ולא היה חשש שיוציאו הלולב לרה"י, משא"כ הנשים דנוטלין בביתם.

14. שערים מצויינים בהלכה

ובחי' חתם סופר הקשה הא אמרין במס' שבת (סב:) דנשים עם בפני עצמן, ומידי דחזי לאיש לא חזי לאשה, ותירץ דהתם לגבי איסור הוצאה הרי תלוי ההיתר כשהוא תכשיט, ומה שהוא תכשיט לאיש לא הוי תכשיט לאשה, וכן להיפך, משא"כ לענין טלטול מוקצה, תלוי הכל בדעת הבעלים, והכא שהבעל והבן שהם הבעלים של הלולב אינם מקצים דעתם מן הלולב, ממילא אינה מוקצה גם להאשה, ומסתייע מהר"ן (שבת פ"ג) דכתב סברא זו גבי בגדי עשירים

לעשירים. [כ"כ בשו"ת שואל ומשיב הנ"ל] דכיון דראוי לנטילת אנשים הוי תורת כלי על הלולב, וכמפורש ברש"י, וכל שיש תורת כלי עליו מותר לטלטל לצורך גופו ומקומו. ובחי' בית מאיר (סוף מס' ר"ה) העיר בכל הקושיות הנ"ל, והוכיח מגמרא מנחות (צז.) גבי סידור הקנים ונטילתן בביהמ"ק לענין לחם הפנים, דלא דחיא שבת, אע"ג דחזי למצוה, וא"כ צ"ל טעם ההיתר לנשים לטלטל הלולב, משום דכבר אידחי איסור טלטול לגבי אנשים שהרי מחוייבים בנטילת לולב, ממילא אין חילוק והותר גם לנשים, וכיון דאידחי אידחי. ועי' בהגה' הרש"ש (ד"ה תורת כלי).

15. בכורי יעקב [תרנו: ג]

לעשות כן עכ"ל ומה רנה לפסוק בפ"ו דנזידע לנענע חיינ לקמת לו לולב וזאית יודע למענע מתן לו חזי לולב שלו לברך עליו מטעם חינוך ולא נלעב' ד' ק' דהא נגמר' אמרין דוקא היודע לנענע חייב לנולב אבל פחות מכן לא דיל' דפין דעעמח מאוס חינוך הוא כל שאינו יכול לחנכו בסדר שחקט חכמים לא חקטו חכמים חינוך כלל דהם אמרו והם אמרו ואם יחנכו לטול בלא נענע אדרנא אחי למסרך קן וכמו כן לא חקטו חנוך נקטן לסוכה היכא שאינו יכול לישן עם פ"י שקורא אחא אחא אע"פ שהיה אפשר לחנכו לאכול עם דנשעת אחילה אמו עמאמה שהביא רח"י מס' תרנ"ח עם איירי נקטן שידע לנענע דמאן יימח לן דקטן פחות מעט מתן עם אינו יודע להוליך ולהביא להעלו' ולהוריד הלולב אבל באינו יודע לנענע י"ל דאינו מחויב כלל לחנכו וגדול מזה כתב המהר"ל דחינוקות שאין יודעין לברך מנענעין הלולב דהו' משמע שראוי לנענע קודם שידע לברך: (ד' כתי לחנכו. אם יונא ידי חינוך

16. חתם סופר מסכת סוכה דף מב עמוד א

קטן היודע לנענע. צ"ע אי מן התורה מדאגב' נפיק בי' בלי שום נענוע למה לא יחנך הקטן היודע ליקח לולב בידו אפי' בלי נענוע ומשמע בודאי מדשיעורא דלולב שיצא מהאגד כדי לנענע בו ואי לא"ה לא יי"ח א"כ ש"מ הל"מ היא שצריך לנענע עכ"פ נענוע כל שהוא דהרי שיעורים הל"מ וא"כ מה הי' צריך לשנויי לעיל בשהפכו או שהוציאו בכלי תיפוק לי' אע"ג דאגב' הי

עדיין לא נענע בו וכעת צ"ע ועמ"ש תוס' לעיל ל"ז ע"ב סוף ד"ה בהודו לה' כי טוב וי"ל ראוי לבילה בעלי שיהי' האדם ראוי לנענע והלולב ראוי לנענע ואז יי"ח בהגבהה בלי נענוע:

- [אולם עיין במרומי שדה: שצריך לחנך באופן שיעשה כשיגדיל, ולכן אף שנענועים מדרבנן מ"מ אין חיוב לחנך עד שיודע לנענע]

17. ספר עבודה ברורה - ערכין ב

הנה מהא דשיעור החינוך לקטן הוא משודע לנענע, הוכיח הגרי"ז דהנענועים הם חלק ממצות נטילת הלולב ואינם מצוה נוספת, וכיון דהנענוע הוא מעצם המצוה, לכן קטן שאינו יודע לנענע אינו שייך לגדרי המצוה, ולא שייך חינוך לזה.	ברם זה דוקא בנענועים שבשעת נטילת לולב, אבל הנענועים שבשעת אמירת הלל מוכיח הגר"מ סולוביצ'יק (רשימות שיעורים, סוכה לז): דהוי קיום נוסף ואינו חלק מעיקר מצות הנטילה, ואתי שפיר
---	---

- עוד עיין במראה מקומות ערכין ב

18. ערוך לנר מסכת סוכה דף מב עמוד ב

בגמרא דכתיב ויוסיף דעת. מה שתלה זה בדעת י"ל ע"פ מה דאמרינן סנהדרין (ע ב) ר"י אמר עץ שאכל אדם הראשון חטה הי' ע"ש הרי שדרש מעץ הדעת חטה ע"י שתנוק לא בא לכלל דעת עד שטעם טעם חטה ולכן קאמר כשיוסיף דעת ע"י חטה דהיינו כשנעשה גדול יוסיף מכאוב ונקט כר"י דסתם מתניתין דר"ה (טז א) כוותי' כדאמרינן שם בעצרת על פירות האילן כמ"ד עץ הדעת חטה הי':

19. רשימות שיעורים |גריד"ס|

שס. שיטת הרמב"ם בחיוב חנוך: על האב או על הבן. מהרמב"ם נראה כי בחנוך יש ב' הלכות. במזוזה ק"ש ות"ת הוא פוסק שהחיוב מוטל על האב, ובבהמ"ז הוא מטיל את החיוב על הבן. (עיין במלחמות ד' ברכות כ: וברש"י ברכות מת. הדנים בשאלה זו.) וצ"ע ע"פ איזה יסוד מחלק הרמב"ם בין מצוה למצוה, וצ"ע.

- עוד עיין במראה מקומות ערכין ב

20. ספר טורי אבן על מסכת ראש השנה - דף כט/ב

ורבנן הוא דגזור ב' כדרבה. פירש"י ובמקדש לא גזרו דאין איסור שבות דרבנן במקדש. וק"ל הא ע"כ שבות שאינו תלוי במקדש וקדשיו גזרו במקדש נמי, דהא תנו רפ"ד דסוכה (דף מ"ב) לולב שבעה כיצד י"ט ראשון שחל בשבת לולב ז' ושאר כל הימים ששה, והא אפי' במקדש נמי כדחני סיפא מצות לולב כיצד י"ט ראשון של חג שחל בשבת מוליכין את לולביהם להר הבית כו' והזקנים מניחין את שלהם בלשכה ושאר כל הימים ששה וגבי ערבה תנן התם יום ז' של ערבה שחל בשבת ערבה שבעה ושאר כל הימים ששה וטעמ' דאינו דוחה שבת בשאר ימים הוא משום הא גזירה דרבה כדמפרש התם וטעמא דעל לולב לא גזרי ביום ראשון בזמן הבית אפי' בגבולין ועל ערבה גזרו מפרש התם. והא ערבה שבעה אינו אלא במקדש ואפ"ה שאר כל הימים ששה משום הא גזירה דרבה גופי' וש"מ דגזרו על השבות אפי' במקדש. ובע"כ הא דאין שבות במקדש היינו בדבר התלוי בכבוד המקדש כגון הדחת עזרה לאחר שחיתת פסחים בי"ד שחל בשבת אליבא דר"ה בספ"ה דפסחים (דף ס"ה) לרבנן דאינו אלא שבות שרי במקדש וכן לצורך עבודה וקרבן בכל הני דחשיב בפ"י דעירובין במתני'.

21. שו"ת תשב"ץ חלק ב סימן קצז

... אבל יש מקשין למה לא פסלו יום שבת לקביעו' ר"ה מפני תקיעת שופר כמו שפסלו יום אחד מפני ערבה (סוכה מ"ג ע"ב) וזו קושיא גדולה ותירצו בזה לפי שאם היה מולד תשרי יום ג' בי"ח שעות שהוא נדח' מפני שהוא מולד זקן ואי אפשר לקבעו ביום ו' כדי שלא יהי' יום הכפורים באחד בשבת משו' ירקא ומשום מתיא (ר"ה כ' ע"א) אם לא היינו קובעין אותו בשבת הי' נדחה למוצאי שבת ואי אפשר לקובעו באותו יום דלא אד"ו ראש והי' נדחה ליום ג' וכולי האי לא דחינן כן תירצו. ואינו מספיק ולמה חששו ליום ערבה שלא לקבעו ביום אחד ולא חששו לשופר. והם אומרים כי השופר יש לו תשלומין ביום הב' ואין זו נכון. אבל מה שנראה לי שחששו ליום ערבה כדי לפרסמה שהיא מן התורה להוציא מלבן של צדוקים ועשו בו חזוק יותר מהשופר שהוא מן התור' אפי' לדברי הצדוקים ודחו מצוה זו דשב ואל תעשה.

22. קובץ אור ישראל תשרי תשס"ה-מתי אסרו חז"ל לעשות מצוה מחשש שמא יעבירונו ד' אמות ברה"ר